

Atferdsanalytisk veiledning som forebyggingstiltak

NAFO-seminaret
Storefjell, 09.05.14

Are Karlsen
Martin Engel Hauge
Fredrik Holmene
Jacob Melsom

Senter for Forebygging
Tønsberg kommune

Agenda

- Presentasjon av Senter for Forebygging
- Atferdsanalytisk veiledning som forebyggende tiltak
- Eksempler fra:
  - Foreldreveiledning
  - Veiledning til barnehager
  - Veiledning til skoler
- Hvordan sikre aksept for atferdsanalytisk arbeid i en kommune?

Senter for Forebygging

Bakgrunn og visjoner

Bakgrunn

- Sammenslåing av to avlastningsboliger
- Ønske om:
  - Mer enn døgnavlastning
  - Faglig bedre, billigere og mindre inngripende tjenester
  - Effektiv utnyttelse av faglige resurser

Visjoner

- Tilby et "spekter" av tjenester
- Intervenere tidlig etter identifikasjon av en utfordring
- Bruke virkningsfulle metoder
- Inneha høy relevant faglig kompetanse
- Forebygge behovet for mer omfattende tjenester

Tilbud

- Veiledning til familier
- Veiledning til barnehager og skoler
- Veiledning til andre instanser
- Kurs/kompetansehevende tiltak
- Fritidsgrupper
- Fritid med bistand
- Avlastning (kveld, døgn, helg, ferie)

- Salg av tilsvarende tjenester

Kompetanse

Utdanning:

- Stor andel med treårig bachelorutdanning (vernepleiere, sosionomer, førskolelærere, etc.)
- Fagarbeidere
- Leder med masterutdanning

Erfaring med:

- Autismespekterforstyrrelser
- ADHD
- Atferdsproblemer
- Utviklingshemninger
- Med mer

Metodisk kompetanse:

- Atferdsteori
- Familiearbeid
- ART
- PMTO
- Webster-Stratton
- Med mer

Atferdsanalytisk veiledning som forebygging

Atferdsanalytisk veiledning som forebyggingstiltak

Hvem gir vi veiledning til:

- Foreldre
- Barnehager
- Skoler
- Avlastningsbolig

Hvem samarbeider vi med:

- Barnehager
- Skoler
- Helsestasjoner
- PPT
- Barnevern
- Spesialisthelsetjenester

Viktige faktorer

- Lavterskeltilbud
- Alle kan henvende seg
- De fleste får hjelp innen en uke
- Uavhengig av diagnose
- Handlingsrettet. Prioriterer ikke møter og prat
- Minst mulig papirarbeid

Generelt om veiledningen

- Primært forebygging og reduksjon av atferdsproblemer, men også knyttet til andre spesifikke utfordringer, som søvn, organisering av dagen, etc.
- Innledes med en første samtale
  - Utfordringer og veien videre blir klargjort
  - Sikrer enighet med foreldre, barnehage eller skole om arbeidsform
  - Klargjøre forventinger, hva vi kan bistå med og hva som kreves av foreldrene/ansatte.
- Funksjonelle analyser er en viktig del av kartleggingen

Hva er det viktigste vi lærer bort?

- Kunnskap om hvordan egen atferd påvirker andre sin atferd
- Viktigheten av å ha fokus på det positive

Sentrale temaer som må forklares på enkel måte:

- Funksjonell analyse
- Forsterkning
- Ekstinksjon

Hva er veiledningen forebyggende for?

- Negativt samspill mellom foreldre/ansatte og barn
- Negativ samhandling mellom barn
- Atferdsproblemer hos barnet
- Svake skolerresultater
- Behov for spesialpedagogisk hjelp
- Behov for andre mer inngripende tjenester

Eksempler fra veiledning av foreldre, barnehager og skoler

Foreldreveiledning

- Tilbud til foreldre til barn i barnehage- og grunnskolealder. Unntaksvis eldre barn
- Anbefaler i en del tilfeller PMTO rådgivning først
- I enkelte tilfeller observeres det først i barnets hjem
- Veiledningen foregår vanligvis på senteret

Hvorfor kommer foreldre til oss?

- Barn som er dårlig til å følge beskjeder
- Dagliglivet er preget av negativt samspill
- Foreldre er slitne, kjefter og truer mye
- Mye konflikter med søsken

Hva gjør vi?

Hva lærer vi foreldrene?

- Gode beskjeder
  - Nærhet, øyekontakt, enkelt språk, tidspunkt, skille mellom beskjed og valg, antall beskjeder, oppfølging, unngå argumentering og spørsmål
- Positive tilbakemeldinger
  - Oppriktige, spesifikke, tidspunkt, variasjon
- Ignorering
  - Overse protester og små irritasjonsmomenter
- Positiv involvering
- Eventuelt grensesetting, tilsyn, problemløsning og motivasjonssystemer

Hvordan gjør vi det?

- Demonstrasjon
- Rollespill, med etterfølgende gjennomgang
- Hjemmelekser
- Fouks på det barn og foreldre mestrer, ikke det de ikke mestrer.

Hva oppnår vi/veien videre?

- Bedret samspill mellom foreldre og barn
- Reduksjon av utfordrende atferd
- Mer positive foreldre, som opplever mer mestring
- For mange er dette hjelp nok
- Noen får tilbud om oppfølging over lengre tid
- Enkelte henvises til andre
- Noen få er for umotiverte, så hjelpen avsluttes

Veiledning i barnehage

- Tilbud til alle barnehager i Tønsberg kommune
- Har vært i kontakt med flertallet av barnehagene i kommunen

Hvorfor henvender barnehagene seg?

- Barn som slår, sparker, dytter og ikke følger beskjeder.
- Barn som har dårlig samspill med andre barn
- Uro i samlinger og matsituasjoner

Hva gjør vi?

Veiledning i forhold til:

- Organisering
- Hvordan få ansatte til å jobbe likt
- Endre fokus fra brannslukking til forebygging
- Etablere alternative ferdigheter
- Foreldresamarbeid
- Samhandlingsstrategier, som:
  - Gode beskjeder
  - Positive tilbakemeldinger
  - Ignorering
  - Avslutte mens det går bra

Hvordan gjør vi det?

- Sikrer enighet med barnehagen om arbeidsform
- Intensiv oppfølging i tidsavgrensede perioder
- Direkte veiledning i konkrete situasjoner
- Rollespill
- Oppsummeringer uten barn til stede
- Innlegg på personal- og foreldermøter

Hva oppnår vi til/veien videre?

- Barnehagen ser det positive barnet gjør, noen som igjen før til reduksjon av utfordrende atferd
- Mer konsekvente og samkjørte ansatte
- Barnehageansette generaliserer ferdighetene, så det hjelper flere barn.
- I noen tilfeller oppnår vi endringer etter to-tre veiledninger. I andre tilfeller har vi jevnlig veiledning over tid.

Veiledning på skole

- Tilbud til alle grunnskolene i Tønsberg kommune
- Prioriterer barneskoler fremfor ungdomsskoler

Hvorfor henvender skolene seg?

Ikke alltid klare beskrivelser av utfordringene, men ofte:

- Dårlig klassemiljø/sosiale utfordringer
- Uro i klassen
- Dårlig til å følge beskjeder
- Eleven(e) arbeider ikke godt nok i fagene

Hva gjør vi?

Tiltak

- Organisering av timene/skoledagen
- Flytte elevens fokus fra assistent til lærer
- Samhandling mellom elev og ansatte, med fokus på gode beskjeder, positive tilbakemeldinger, ignorering, etc.
- Tilpassing av oppgaver og lengde på arbeidsøker
- Motivasjonssystemer
- Samarbeid mellom hjem og skole

Hvordan gjør vi det?

- Oppfordrer ofte skoleledelsen til å delta
- Intensiv oppfølging i tidsavgrensede perioder
- Direkte veiledning i konkrete situasjoner
- Rollespill
- Oppsummeringer uten barn til stede
- Innlegg på personal- og foreldermøter

Hva får vi til/veien videre?

- Flere elever med mer tid i klassen
- Tilpassede økter med større faglig produksjon
- Reduksjon av tøys og problem atferd
- Mer positiv samhandling mellom elev og lærer, og mellom elever
- Mer fleksible elever og flere lærere som har fokus på det positive

Hvordan sikre aksept for atferdsanalytisk arbeid?

Atferdsanalytikerens rolle

- Atferdsanalytikere bør være aktive pådrivere for at flest mulig av kommunens innbyggere skal få virkningsfulle tjenester.
- Atferdsanalytikere bør søke å endre atferd hos de en jobber med, men også hos beslutningstakere.

Hvem skal vi påvirke?

- De som jobber direkte med mennesker.
- Ledere på ulike nivåer som har ansvaret for tilbud/tjenester.
- Politikere.

Hvordan påvirker vi?

Generelt:

- Språk som mottageren forstår
- Faktaorientert
- Kort og presist
- Respekt for mottageren

Ellers bør påvirkningsform bør tilpasses den en skal påvirke, eksempelvis:

- Når en påvirker de som jobber direkte med mennesker bygger en deres kompetanse gradvis, og søker å bedre forståelsen for faget. Mest fokus på nytten for enkeltmennesker.
- Ovenfor beslutningstakere legger en vekt på hva de kan gjøre for å bedre tjenestetilbudet. Mest fokus på samfunnsnytt.

Eksempler på bruk av atferdsteoretiske teknikker i påvirkningen

- Positiv forsterkning
  - Eksempel: Positiv oppmerksomhet blir formidlet i forhold til ønskede argumenter/standpunkter
- Negativ forsterkning
  - Eksempel: Press opphører når ønsket atferd forekommer
- Ekstinksjon
  - Eksempel: Ingen oppmerksomhet i forhold til uønskede argumenter
- Shaping
  - Eksempel: Forsterkning av synspunkter som gradvis nærmer seg ønsket synspunkt
- Prompting
  - Eksempel: Gi beslutningstakerne de riktige argumentene

Konklusjon

- Alle ønsker at mottagere av tjenester skal få best mulig tjenester.
- Alle vil at tjenester skal ha den ønskede effekten; hjelpe mennesker.
- Tiltak basert på atferdsanalytiske prinsipper virker.
- Det er vår jobb å overbevise andre om dette.
- Når vi gjør den jobben godt nok vil flere motta tilbud som er virkningsfulle.